

Vladimir Opalcu

Rămase în Timp și Fără Timp...

Roman cu personaje și fapte reale

Postfață de Simona-Gabriela Ilie

E I K O N

București, 2021

Cuvânt introductiv	7
CAPITOLUL I	
Ecou istoric.....	11
CAPITOLUL II.	
De la nădejdea izbăvirii de jugul păgânilor la umilința deznaționalizării.....	17
CAPITOLUL III	
Din istoria satului Țahnăuți	43
CAPITOLUL IV	
Situația geopolitică, care a favorizat eliberarea Basarabiei.....	51
CAPITOLUL V	
Eliberarea Basarabiei și Unirea cu Patria-mamă.....	87
CAPITOLUL VI	
Evoluția Basarabiei sub oblăduirea Statului Român.....	95
CAPITOLUL VII	
Basarabia prin ani de furtună – 1940 – 1950	99
CAPITOLUL VIII	
Pedagog îndrăgostit de profesia sa	115
CAPITOLUL IX	
Pedagogi cu dăruire.....	141
CAPITOLUL X	
Dăruirea nu se uită	159
CAPITOLUL XI	
Mărturiile foștilor elevi și a celor care i-au cunoscut pe pedagogii Talpă	165

CAPITOLUL XII

Independența Republicii Moldova.....	179
---	------------

CAPITOLUL XIII

Rolul răstignirilor și Crucii fetelor în prezent	185
---	------------

CAPITOLUL XIV

Motivația acestei cărți.....	191
-------------------------------------	------------

Epilog.....	195
-------------	-----

Postfață.....	203
---------------	-----

Bibliografia	207
--------------------	-----

CAPITOLUL I

Ecou istoric...

Despre calvarul jumătății obidite a Moldovei, ținutul frumos și bogat dintre Prut și Nistru, udat mai mult de lacrimile moldovenilor, decât de apele râurilor, s-a scris mult și se va mai scrie, pentru că lecțiile istoriei trebuie cunoscute și însușite de toate generațiile pentru a nu uita, pentru a învăța și, dă Doamne!, pentru a înțelepți.

Rar se poate întâlni în lume un teritoriu a cărui istorie să fi fost mai mult falsificată, mistificată, din rațiuni de justificare a dreptului de înstăpânire și a abuzurilor prezentate ca acte de emancipare și civilizare a populației autohtone.

Înstrăinarea teritoriului dintre Prut și Nistru de matca de românită, de insula de creștinism de sorginte apostolică, ce a dăinuit păstrându-și nealterată sămânța sădită de Sfântul Apostol Andrei, cel întâi chemat, în solul primitor și fertil al monoteismului geto-dac, în ciuda tuturor năvălitorilor, s-a făcut prin înșelare și minciună, prin tratate care, aproape de fiecare dată conțineau anexe secrete care tratau aceste regiuni și pe băștinași ca obiecte ale unui troc; „...*Principatele deveneau o simplă monedă aruncată, ca atâtea altele, pe piața tranzacțiilor europene, unde partenerii acestui joc supraomenesc ofereau Finlanda în schimbul Spaniei, sau statele danubiene în locul Sileziei.*”⁷

Înșelare în 1812, când rușii revendicau un teritoriu asupra căruia nu aveau nici un drept, de la turci care, juridic, de asemenea, nu aveau dreptul să decidă asupra sortii unei provincii care era în raport

⁷ Gheorghe I. Brătianu, *Basarabia – drepturi naționale și istorice*, Ed. Semne, București, 1995, p. 17.

de vasalitate și nu teritoriu ocupat, înglobat în imperiu. De altfel, așa cum sublinia istoricul Gheorghe I. Brătianu în cartea „Basarabia – drepturi naționale și istorice”: *„Exact cu un secol înainte, un tratat încheiat, nu cu Imperiul otoman suzeran al principatului moldav, ci cu Moldova însăși, recunoștea prin semnătura celui care a fondat Rusia modernă, «drepturile istorice și naționale» ale acestui stat românesc pe întreg teritoriul său, care se întindea, fără posibilitate de tăgadă, până la Nistru și la Dunăre.”*

Minciună în 1940, când, în disprețul oricărui adevăr istoric, Molotov, în ultimatumul înaintat guvernului României invoca *„unitatea seculară a Basarabiei, populată în principal cu ucrainenii, cu Republica Sovietică Ucraineană”*. Și acestor înșelăciuni și minciuni au consfințit, cu cinismul și egoismul celui mai puternic care are grijă doar de interesul său, toate marile puteri.

Singurătatea este, parcă, destinul tragic al românilor care au trebuit să lupte secole în șir pentru păstrarea credinței și a ființei naționale împotriva presiunii păgânilor, fără a primi decât promisiuni din partea celor care, creștini ei înșiși, ar fi trebuit să fie tot atât de interesați de stârpirea amenințării păgâne. Singur a luptat Ștefan cel Mare, singur a rămas Mihai Viteazul – răpus mișelește, nu de turcii păgâni, ci de „aliatul” creștin-, singur a rămas Constantin Brâncoveanu, marele ctitor, pentru a muri martiric, împreună cu toți urmașii săi, apărând demnitatea și credința strămoșească.

Cât despre relația cu „marele protector” de la răsărit, vom lăsa să grăiască mărturii consemnate de-a lungul timpului care, pe lângă autoritatea celor care le-au prezentat, poartă și o încărcătură aparte.

Istoricul Gheorghe I. Brătianu, în cartea mai sus menționată, consemna:

„În 1711 atmosfera era încă idilică. Rușii și moldovenii fraternizau la începuturile unui război comun inițiat împotriva Păgânului sub egida ortodoxiei. Țarul vine personal la Iași și e gata să-l înăbușe cu îmbrățișările pe aliatul său, domnul moldav, pe care insistă să-l așeze la loc de cinste la masa sa. Banchetele se succed într-atât, încât

riscă să amenințe eficacitatea acțiunii militare și boierii, care nu au încă obiceiul de a bea șampanie, se trezesc mahmuri și se dumiresc că tovarășii lor de petrecere și-au însușit din obiectele lor sau unele părți de îmbrăcăminte, negreșit pentru a le păstra ca amintiri tangibile ale acestor agape de neuitat.

Rușii apar din nou în 1739 sub comanda mareșalului Mûnich. După o discuție sumară cu boierii care veniseră să-l întâmpine la Iași, în frunte cu Mitropolitul, acesta le aduse la cunoștință condițiile sale prin care le cerea fidelitate absolută față de imperiul rusc, adăpost și hrană pentru 20 000 de soldați, 3 000 de oameni ca mână de lucru pentru fortificații și nu uita nici de un cadou «spontan» de 30 pungi pentru el și încă 100, în chip de contribuție anuală, pentru cheltuielile de întreținere. Și bietul cronicar moldovean Neculce notează cu amărăciune: «Iată condițiile pe care Mûnich le-a impus boierilor amenințându-i că, dacă refuză, dă foc orașului și, astfel, îi făcu să accepte și să semneze cu forța. Acum vedem cât ne costă onoarea de a-1 primi pe Mûnich, dulcele vin unguresc devenind otravă amară, râsul schimbându-se în plâns, veselia în teroare și, vai nouă!, bogăția în sărăcie, blestem și suferință perpetuă, fără iertare și nici uitare».

În septembrie 1769, rușii pătrunseră pentru a treia oară în Moldova; de data asta aveau să-și întindă ocupația și asupra Valahiei. Baronul de Elmpt, care comanda corpul de armată rus, îi obligă imediat, la Iași, pe mitropolit, pe toți boierii prezenți și populația strânsă în fața bisericii metropolitane, să depună jurământ de supunere Majestății sale prea îndurătoarea împărăteasă Ecaterina Alexeevna. Se informă apoi despre întinderea și numărul județelor, populația, resursele economice, dreptul fiscului și obiceiurile din ținut, ca un om foarte hotărât să se stabilească aici și să-l administreze în numele împărătesei tuturor rușilor.

Complicațiile împărțirii Poloniei și necesitatea de a pune capăt unui război care durase îndeajuns de mult, făcură, totuși, ca Rusia să-și mai modereze atitudinea. La tratatul de la Kuciuk-Kainargi se mulțumi cu frontiera Bugeacului și cu un drept de protecție asupra

creștinilor ortodocși din Imperiul Otoman care trebuie să fi fost, evident, foarte fructuos în viitor. Își rezervă, totodată, dreptul, printr-un articol rămas secret, de a avea un cuvânt de spus asupra numirii Domnilor Moldovei și Valahiei. Numai Austria primea drept recompense de mediator, un „flecusteț”, Bucovina. Urma o epocă de proiecte, în care Principatele, râvnite atât de Rusia, cât și de Austria, trebuiau să constituie o zonă neutră între cele două imperii rivale. «Regatul Daciei», al cărui vechi nume reapărea astfel în corespondența diplomatică a cancelariilor, părea destinat prințului Potemkin și se referea la Valahia, Moldova și Basarabia. Evident, trebuie să înțelegem Bugeacul, așa cum atestă relatarea contemporană a domnului Peyssonnel («Basarabia, astăzi Bugeac, este o mare provincie din statele Hanului (tătarilor), mărginită la nord de Nistru, la est de Marea Neagră, la sud de Dunăre, la vest de Moldova» – Ch. de Peyssonnel, *Traité sur le commerce de la mer Noire*, vol. I, Paris, 1787, p. 304.)⁸.

Ioan Pelivan, în studiul „Mistica pravoslaviei rusești” scria:

„...piedica cea mai mare pentru deșteptarea conștiinței naționale a moldovenilor basarabeni, au fost numeroasele și draconicele măsuri și mijloace întrebuintate de guvernele ruse pentru deznaționalizarea și rusificarea lor. Limba moldovenească este scoasă din toate instituțiile de stat ale Basarabiei. În Basarabia, încetul cu încetul sunt închise școlile, tipografiile și chiar sute de biserici moldovenești. Iar cărțile bisericești, adunate din bisericile de la sat, sunt depuse la Mitropolia din Chișinău și de aici întrebuintate, timp de 7 ani, ca combustibil pentru încălzirea sobelor mitropoliei... Flăcăii noștri de la țară recrutați pentru a-și face serviciul militar („moscălia”) nu sunt lăsați în garnizoanele Basarabiei ci trimiși, în vederea rusificării lor, în guberniile centrale, în Polonia, în Caucaz, etc. Iar tinerii intelectuali moldoveni, care își făcuseră studiile în școlile superioare ruse, sunt opriți de a ocupa funcții mai ales posturi de comandă în instituțiile

⁸ Gheorghe I. Brătianu, *Basarabia – drepturi naționale și istorice*, Ed. Semne, București, 1995, pp. 12-13.

de stat din Basarabia, de pildă, ca medici, magistrați, profesori, etc., excepții făcându-se numai pentru cei rusificați sau cei cu protecții mari. Ei sunt siliți să-și caute funcțiuni și ocupațiuni în interiorul Rusiei, unde se înstrăinează împreună cu copiii lor. Cel mai neomenos, însă și cel mai sângeros mijloc de deznaționalizare a Basarabiei a fost, însă, deplasarea perfidă și criminală a zeci de mii de familii de țărani moldoveni și colonizarea cu aceștia a regiunilor sălbatice din Caucaz și Siberia, unde acești nenorociți basarabeni, strămutați la distanțe de 5 000-8 000 km de patria lor, la Amur, Ussuriisk, etc., nedeprinși cu apa, hrana, clima aspră și alte condițiuni neprielnice ale noilor patrii, se îmbolnăvesc de dezinterie, malarie și mor ca muștele în toamnă. Să nu uităm că, în același timp, guvernele ruse, în locul moldovenilor emigrați, au grijă să aducă zeci de mii de coloniști de diferite neamuri: nemți, bulgari, găgăuzi, ucraineni, ruși, elvețieni, etc., pentru a căror consolidare economică, li se acordă, de către „Banca Țărănească“, credite însemnate și convenabile, precum și alte avantaje ca scutiri de impozite, pentru mai mulți ani, etc. Pentru ademenirea și aranjarea mai comodă și mai rapidă în Basarabia a unor coloniști preferați, țăranii moldoveni din județele Orhei și Hotin, sunt forțați de autoritățile ruse să taie din pădurile vestite orheiene, lemne de construcție, să le transporte cu carele lor în județul Cetatea – Albă (Bugeac) și acolo să construiască pentru acești coloniști case și acarete noi. Au fost și cazuri când țăranii moldoveni fuseseră siliți de aceleași autorități să-și cedeze, în folosul coloniștilor favorizați, satele lor întregi cu case, ogrăzi și acarete, căpătând în schimb „dreptul“ să se mute și să-și construiască gospodării noi în alte locuri. Așa a fost cazul satului moldovenesc Draculea din jud. Cetatea Albă, cedat din ordinul de sus în favoarea coloniștilor elvețieni.”⁹

Din multe motive, asemenea celor amintite mai sus, după logica umană, după rânduiala firii, am putea spune, suntem tentați să

⁹ Ioan Pelivan, *Mistica pravoslaviei rusești*, în volumul Ioan Pelivan, *istoric al mișcării de eliberare națională din Basarabia*, București, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2012, pp. 75-76.

concluzionăm cu Nichifor Crainic: „Conștiința disproporției dintre forțele Vechiului Regat și forțele celor două împărății, care ne învecinează (Rusia și Austro-Ungaria), vestejeau speranțele noastre de Unire și făcea ca visul ei să licăre undeva, departe, în nelămurirea destinului...”¹⁰ Dar, unde binecuvântează Dumnezeu, biruiește rânduiala firii. Iar la 1918, Dumnezeu a binecuvântat pe români. Și binecuvântarea Domnului este veșnic asupra lor. Pentru că, în pofida apăsărilor și împilărilor asupritorilor, în toate vremurile s-au ițit flăcări călăuzitoare întruchipate de oameni destoinici, care au purtat mai departe flacăra românismului, au menținut și au transmis limba, tradițiile, tezaurul de înțelepciune și de credință moștenit de la înaintași. Despre astfel de păstrători și purtători prin timp ai spiritului românesc vom vorbi și în această carte.

Intrarea in satul Țahnăuți

¹⁰ Nichifor Crainic, *Lupta românilor pentru hotare*, în revista „Familia”, București, nr. 11-12, 1942, p. 20.

CAPITOLUL II.

De la nădejdea izbăvirii de jugul păgânilor la umilința deznaționalizării

Grea și zbuciumată a fost viața românilor din cele două Principate de la poalele Carpaților în toată istoria lor. Așezate pe drumurile de legătură către Bizanț care, prin bogățiile sale a fost punct de atracție pentru năvălitorii avizi de pradă care s-au scurs fără încetare din părțile septentrionale și din stepele orientale, au trebuit să înfrunte urgiile furtunilor succesive ale năvălirilor și să-și reclădească sălașurile devastate.

Așa cum constata istoricul Onisifor Ghibu: „Așezați în partea aceasta a lumii, în care locuim de la zămislirea noastră, — căci noi n-am venit aici din alte continente sau țări, ca popor de năvălitori, sau de coloniști, cum au venit ungurii, rușii, germanii, evreii etc.— noi nu puteam avea altă istorie, decât aceea pe care am avut-o. Înconjurați de toate părțile de popoare mari și puternice, de rase deosebite de a noastră, era firesc să avem un lung trecut de zbucium pentru menținerea noastră și pentru afirmarea noastră. Este aproape o minune că în astfel de împrejurări extraordinare ne-am putut menține, câtă vreme o mulțime de popoare ca goții, gepizii, avarii, cumanii ș. a. au pierit pe aceste plaiuri pentru totdeauna. Persistența noastră se explică exclusiv prin tenacitatea noastră de rasă, care a învins și cele mai puternice obstacole, asigurând continuitatea vieții noastre, până la posibilitatea deplinei ei afirmări.

*Dar câte suferințe ne-au fost scrise!*¹¹

Ar fi trăit aceste obști bine închegate de agricultori și crescători de vite – oameni gospodari, harnici, chibzuți, vorbitori ai aceluiași grai, orânduți după reguli de organizare și conviețuire bazate pe datini și rânduieli străvechi ale unor oameni liberi, pentru oameni liberi, alcătuite cu iubire și respect pentru aproapele și cu frică de Dumnezeu, în lumina credinței creștin ortodoxe în care s-au născut și în care trăiesc firesc, profund și fără îndoieli-, libere și în bună înțelegere, doar cu grija bunei chivernisiri în viața aceasta și a dobândirii mântuirii în viața viitoare. Dar schimbările de vreme aduse de timpurile istorice, furtunile iscate din neastâmpărul, aviditatea și cruzimea unor hoarde stârnite de cine știe cine, precum roiul din stup și care au bântuit aceste ținuturi împrăștiind moarte și suferință, au făcut ca obștile care și-au văzut spulberată liniștea și agoniseala, și viața, să se adune laolaltă pentru a se apăra, alcătuind comunități puternice care sunt cunoscute în istorie drept Țara Românească, sau Valahia și Moldova. Căci o creangă ușor poate fi frântă, dar un snop de crengi adunate laolaltă mai greu sau deloc nu poate fi frânt, dacă este îndeajuns de mare.

Luând aminte la întâmplările petrecute în timp pe meleagurile cuprinse între Carpați, Nistru, Dunăre și Marea Neagră, în Moldova, atrage atenția un fapt. Cât timp oamenii L-au ținut aproape pe Dumnezeu și s-au ținut de legea Lui, țara a prosperat, a înflorit și oștile ei au izbândit în lupta cu dușmanii. Cele mai rodnice perioade: sub Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Vasile Lupu, sunt cele în care s-au ridicat cele mai multe, mai durabile și mai frumoase biserici și mănăstiri. În vremea marelui Ștefan Voievod, după fiecare izbândă se țineau trei zile de post și se ridica o biserică pentru mulțumire lui Dumnezeu și sfinților care au vegheat și au ajutat la câștigarea victoriei. Și aceasta a fost vârsta de aur a Moldovei. Când patimile și

¹¹ Onisifor Ghibu, *De la Basarabia rusească la Basarabia Românească*, vol. I, Cluj, 1926, p. XIII.

poftele omului căzut au dominat printre conducători și popor, țara a fost sfâșiată în conflicte interne și pusă la mezat către vecinii mai mult sau mai puțin puternici, atrăgând atenția acestora asupra slăbiciunilor conducătorilor și asupra bogățiilor ținutului, stârnindu-le **poft**ele pentru a dobândi stăpânire asupra acestei comori.

Și a venit o vreme când aceste principate s-au găsit la granița a trei imperii. Nesuferită și grea a fost furtuna năvălirilor hoardelor care sute de ani au bântuit aceste ținuturi dar, cu arma în mână și la adăpostul codrilor, românii au răzbătut prin vremuri păstrându-și limba, tradițiile, pământul, credința, identitatea. Însă cupiditatea, neomenia, disprețul și imoralitatea deșertate de aceste trei hidre asupra poporului din cele două provincii române a întrecut cu mult toată suferința pe care vremurile a împrăștiat-o peste aceste ținuturi și le-a pus în primejdie însăși ființa națională. Și mai dureros a fost faptul că, dintr-o parte, pretins pravoslavnică¹², s-a năzuit sprijin, ajutor creștinesc, ca de la un frate mai mare și mai puternic, și de acolo a venit mai mare împilare, umilință, sfâșiere și suferință. Și acest lucru s-a abătut mai cu osârdie asupra Moldovei.

Întâlnirea Moldovei cu Rusia a fost atingerea morții. Când și cum s-a petrecut aceasta?

În 1481 o mare delegație de boieri de la curtea marelui cneaz Ivan al III-lea al Rusiei poposește la curtea lui Ștefan de la Suceava să pețească pe fiica acestuia Elena (Olena) pentru Ivan cel Tânăr, fiul marelui cneaz. Numele domnitorului Moldovei făcea înconjurul Europei ca urmare a izbânzilor asupra dușmanilor și, mai cu seamă, asupra otomanilor, al căror iureș distrugător părea de nestăvilit după căderea Constantinopolului. După un început luminos, care a așezat-o pe domnița moldoveancă (Voloșanca) lângă tronul fiului ei, Dimitri, care a fost desemnat, pentru scurtă vreme succesor¹³ la con-

¹² Pravoslavnic – Care ține de biserica răsăriteană; propriu bisericii creștine răsăritene; ortodox. Care se conformează practicilor religiei ortodoxe.

¹³ „În 1498, Dumitri, băiețuș de 5 ani, fu dus cu un strălucit alai la catedrala din Moscova și încoronat, în văzul și auzul întregului popor, drept viitor țar

ducerea a ceea ce Ivan al III-lea constituise ca nucleu al viitoarei Rusii imperiale, Elena sfârșește în închisoare (1502) ca urmare a uneltirilor unei grecoalice, Sofia, din stirpea ultimilor împărați bizantini, care devenise soție a marelui cneaz. Elena moare în închisoare în anul 1505, iar fiul ei, Dimitri, va muri otrăvit din porunca țarinei Sofia¹⁴. Pe atunci Rusia era un ținut mult îndepărtat față de Moldova și numai faima marelui Ștefan voievod a putut străbate această cale lungă. Această primă întâlnire, cu sfârșit atât de trist, se va dovedi un rău augur pentru viitorul relațiilor Moldovei cu Rusia.

Sfârșitul domniei lui Ștefan cel Mare a fost pentru Moldova, așa cum frumos și inspirat a scris Barbu Ștefănescu-Delavrancea, un apus de soare. De-atunci, s-a așternut peste această frumoasă țară, cu fiecare domnie care a urmat, un întuneric ce a devenit o beznă de durere și deznădejde pentru țărani, negustori și mica nobilime, de profundă decădere morală pentru mulți boieri cu ranguri înalte și o tentație pentru aventurieri puși pe căpătuială. Scaunul de domnie al Moldovei a devenit obiect de licitație la Înalta Poartă, adjudecat pe sume din ce în ce mai mari, pe care câștigătorul le recupera de la nimeni alții decât bieții țărani și negustori moldoveni¹⁵. Pretențiile vecinilor strângeau Moldova ca într-un clește care presa apăsător, de moarte, înlesnit de uneltirile și netrebnicia boierilor care, de cele mai multe ori, erau împotriva domnitorului aflat în scaun. Turcii rupeau din trupul țării bucată cu bucată. Chilia și Cetatea Albă căzuseră

al Moscovei, al Vladimirului și al Novgorodului. Mă-sa, stându-i de-a stânga, plângea de bucurie.” (C. Gane, *Trecute vieți de doamne și domnițe*, vol. I, Ed. Ziarului „Universul” soc. Anon. București, 1933, p. 48).

¹⁴ *Ibidem*, p. 49.

¹⁵ „Scaunul ei devine o jucărie în mâna boierilor, Turcilor și a aventurierilor străini. Poporul gemea sub povara sistemului politic haotic și anarhic, iar fiscalitatea întrecea orice margine, transformându-se într-o pompă permanentă de vlagă a poporului. Curtea turcească înghițea aurul strâns din sudoarea țăranului român.” (Alexandru Boldur, *Istoria Basarabiei*, vol. I, *Epocile vechi (până la sec. al XVII-lea)*, Chișinău, 1937, p. 199).